

Bepaling van Pseudomonas aeruginosa

INHOUD

1	Doel en toepassingsgebied	3
2	Terminologie en principe	3
3	Werkwijze	4
3.1	Reagentia en oplosmiddelen	4
3.2	Apparatuur en materiaal	5
3.3	Werkwijze	5
3.4	Weergave van de resultaten	7
3.5	Rapport	8
3.6	Kwaliteitsborging	8
4	Milieu en veiligheid	8
5	Aanverwante documenten en referenties	8

1 Doel en toepassingsgebied

Dit voorschrift volgt de ISO 16266:2006 procedure, die een methode geeft voor het aantonen en kwantificeren van *Pseudomonas aeruginosa* in water.

De procedure is van toepassing bij het onderzoek van flessenwater alsook bijvoorbeeld van water bestemd voor menselijke consumptie, recreatiewater en zwemwater.

Een aangewende analysemethode dient conform de normmethode te zijn. Het meetprincipe mag niet anders zijn, en het isolatiemedium moet hetzelfde zijn. Afwijkingen mogen niet kritisch zijn en geen invloed hebben op een resultaat. Extra stappen zijn aanvaardbaar, zolang ze het resultaat enkel meer ondersteunen.

2 Terminologie en principe

Pseudomonas aeruginosa zijn opportunistische humane (en animale en plant-) pathogenen, in staat om te groeien in water met heel lage concentraties aan voedingsstoffen.

Bacteriën van het genus *Pseudomonas* zijn Gram-negatieve, katalase positieve niet-sporevormende staafjes die beweeglijk zijn door het bezit van één of meer polaire flagellen. Ze zijn strikt aëroob (uitgez. soorten die nitraat als waterstofacceptor kunnen gebruiken) en zetten suikers uitsluitend oxidatief om. Vele stammen produceren pigmenten waaronder het geel-groene pyoverdine en het blauwe pyocyanine die van diagnostische waarde zijn. Om de pigmentproductie te bevorderen is er in het groeimedium magnesiumchloride en kaliumsulfaat aanwezig. Cefimide is de selectieve agens van *Pseudomonas* in het groeimedium.

De analyse omvat een membraanfiltratie (0,45µm) van een bepaald volume water, en het aantal karakteristieke kolonies op het membraan worden geteld na incubatie. Pyocyanine producerende kolonies worden als bevestigde *Pseudomonas aeruginosa* beschouwd. Andere fluorescerende of roodbruine kolonies vereisen een bevestiging.

Ter specifieke bevestiging worden presumptieve kolonies gegroeid op nutrient agar (of een gelijkwaardig niet-selectief medium zonder fermenteerbare C-bron). Na incubatie worden culturen die initieel niet fluorescent waren getest op oxidase reactie. De oxidase-positieve culturen worden getest op de productie van fluoresceïne en de eigenschap om ammoniak te produceren vanuit acetamide. Culturen die oorspronkelijk fluorescent waren worden getest op de eigenschap om ammoniak te produceren uit acetamide.

In de directieven van 80/777/EEC is omschreven dat vanaf de bron en ook bij de verkoop van mineraal water of bronwater deze vrij moet zijn van *Pseudomonas aeruginosa* (in een monster van 250 ml).

Andere te koop aangeboden gebottelde waters moeten eveneens vrij zijn van *Pseudomonas aeruginosa* in 250 ml (Directieven van 98/83/EC).

Waters zoals oa. zwemwaters worden getest, en water voor menselijke consumptie kan met het oog op volksgezondheid worden getest op *Pseudomonas aeruginosa*.

Het aantal kve *Pseudomonas aeruginosa* wordt dan per 100 ml bepaald.

Theoretisch kan de aanwezigheid van 1 kolonievormende eenheid per 100 ml bepaald worden. Door de aanwezigheid van stoorflora en andere matrix-invloeden is dit niet altijd het geval.

Pseudomonas aeruginosa zijn micro-organismen die:
groeien op selectieve media die cetrimide bevatten en die pyocyanine produceren
of groeien op selectieve media die cetrimide bevatten, oxidase positief zijn en fluoresceren onder UV 360 ± 20 nm en die in staat zijn ammoniak te produceren uit acetamide.

Omschrijving van *Pseudomonas aeruginosa* conform de ISO 16266

Pseudomonas aeruginosa is het type species van het genus *Pseudomonas*.

Het is een Gram-negatieve, niet-sporevormende staaf dat oxidase en katalase positief is. Het vertoont oxidatieve metabolisme zoals wegegeven door Hugh en Leifson test, reduceert normaal nitraat tot een verder stadium dan nitriet en produceert ammoniak uit de afbraak van acetamide, en de meeste stammen (98%) produceren een wateroplosbaar fluorescerend pigment. Het overgrote deel van de stammen groeien bij 42°C en niet bij 4°C. Op deze basis kan een onderscheid worden gemaakt tussen *Pseudomonas aeruginosa* en *Pseudomonas fluorescens* die groeit bij 4°C en niet bij 42°C. Gelatine wordt vervloeid, caseïne gehydrolyseerd, maar zetmeel wordt niet gehydrolyseerd. Het pigment pyocyanine (blauw/groen) wordt door meer dan 90% van de stammen geproduceerd.

3 Werkwijze

3.1 Reagentia en oplosmiddelen

- 3.1.1 *Pseudomonas* agar base + supplement PCN platen
- 3.1.2 King's B medium
- 3.1.3 Acetamide bouillon
- 3.1.4 Nutrient agar platen
- 3.1.5 Oxidase reagens
- 3.1.6 Nessler reagens
- 3.1.7 Ringer 1/40 of gelijkwaardig diluent
- 3.1.8 Gevalideerd ontsmettingsmiddel
- 3.1.9 Referentiestammen *Pseudomonas aeruginosa* en *E.coli*

Opmerking:

Vóór het enten van agarmedia in petriplaten, enkel indien nodig, dient het oppervlak van de agarplaten gedroogd te worden. Hiervoor worden de platen, met de agarbodem naar boven, dakpansgewijs van het deksel geplaatst en gedroogd in een veiligheidskabinet (3.2.8). Afhankelijk van de periode vanaf de bereidingsdatum tot het in gebruik nemen van de platen, kan de droogtijd variëren (15-30 minuten).

3.2 *Apparatuur en materiaal*

Apparatuur

- 3.2.1 Koelkast $5 \pm 3^{\circ}\text{C}$
- 3.2.2 Schudtoestel
- 3.2.3 Pipetus akku
- 3.2.4 Filtratietoestel met pomp
- 3.2.5 Membraandispenser met steriele cellulose ester $0,45 \mu\text{m}$ filters
- 3.2.6 Incubator $37 \pm 1^{\circ}\text{C}$
- 3.2.7 Kolonietelapparaat
- 3.2.8 Veiligheidskabinet
- 3.2.9 Autoclaaf 121^{+3}_{-0}C

Materiaal

- 3.2.10 Wegwerppipetten
- 3.2.11 Steriele flessen
- 3.2.12 Automatische pipetten en wegwerptips
- 3.2.13 Pincet
- 3.2.14 Entnaald met Pt-öse
- 3.2.15 UV lamp met golflengte $360 \pm 20 \text{ nm}$

3.3 *Werkwijze*

3.3.1 Monstervoorbereiding

Een monster wordt zo snel mogelijk bij aankomst in het laboratorium geanalyseerd, en maximum gedurende 24 uur bewaard bij $5 \pm 3^{\circ}\text{C}$ in een koelkast (3.2.1).

Een monster wordt gehomogeniseerd door de fles grondig te schudden, ofwel door de fles op een schudtoestel (3.2.2) te brengen.

Uit voorkennis van een monster wordt indien nodig een verdunning gemaakt. Van een te verdunnen watermonster wordt aan de hand van wegwerppipetten (3.2.10) bediend door de pipetus (3.2.3) een verdunning uitgevoerd van een factor 10:

in een fles (3.2.11) gevuld met 225 ml steriele Ringer 1/40 (3.1.7) wordt 25 ml van de suspensie van de hoogste verdunning toegevoegd; vermenging met de hand of op een schudtoestel (3.2.2).

De procedure wordt achtereenvolgend uitgevoerd tot de gewenste verdunningen zijn bereikt. De verdunningen van de monsters dienen dusdanig gekozen te worden dat het aantal te tellen kolonies op een membraan standaard tussen 10 en 100 ligt. De voorkeur wordt gegeven aan

de verdunning met een resultaat in deze range. Aangezien *Pseudomonas aeruginosa* doorgaans grote kolonies vormen, zal in de praktijk de hoogste telbare waarde op een filter lager liggen.

3.3.2 Analyse via de membraanfiltratie

De membraanfiltratie wordt uitgevoerd met een filtratietoestel met pomp (3.2.4). De steriele filtratiekokers worden of zijn voorzien van steriele 0,45µm membraanfilters (3.2.5).

Een volume van 250 ml of 100 ml monster wordt gefiltreerd.

De filters worden aan de hand van een steriele pincet (3.2.13) telkens aangebracht op een PCN agar (luchtbellen tussen membraan en bodem vermijden) (3.1.1), en geïncubeerd op $37 \pm 1^\circ\text{C}$ (3.2.6). Filters worden na 22 ± 2 uur afgelezen in geval van overgroei en de verder opkomende kolonies worden onderzocht na 44 ± 4 uur. De kolonies op het membraan worden geteld met behulp van een kolonietelapparaat (3.2.7).

- Pyocyanine producerende kolonies die een blauw-groene tot geel-groene kleur vertonen worden als bevestigde *Pseudomonas aeruginosa* beschouwd.
- Het membraan wordt onderzocht onder een ultraviolet lamp (3.2.15) van $360 \text{ nm} \pm 20 \text{ nm}$ in een donkere kamer. De tijd dient beperkt te worden tot een minimum zodat de bacteriën niet worden afgedood en niet meer zouden groeien op de bevestigingsmedia. Alle niet-pyocyanine producerende fluorescerende kolonies worden geteld als presumptieve *Pseudomonas aeruginosa* en bevestigd in een acetamide bouillon (3.1.3).
- Alle andere roodbruine gepigmenteerde kolonies die niet fluoresceren worden als presumptieve *Pseudomonas aeruginosa* geteld en bevestigd met oxidase test (3.1.5), acetamide bouillon (3.1.3) en King's B (3.1.2).

De tellingen worden genoteerd; de hoogste telling in zijn totaliteit wordt gerapporteerd.

Overzicht van nodige bevestigingstesten van kolonies op PCN agar

Omschrijving van kolonie op PCN agar	Ammonium uit acetamide	Oxidase productie	Fluorescentie op King's B	Bevestigd als <i>Pseudomonas aeruginosa</i>
Blauw/groen	NG	NG	NG	Ja
Fluorescent (geen blauw/groen)	+	NG	NG	Ja
Roodbruin	+	+	+	Ja
Andere type kolonies	NG	NG	NG	Nee
NG: niet getest				

3.3.3 Bevestigingstesten

Nutriënt agar

Met een Entnaald met Pt-öse (3.2.14) alle of zoveel mogelijke (5-tal) kolonies strijken op nutriënt agar (3.1.4) die een bevestiging eisen, en gedurende 22 ± 2 uur bij $37 \pm 1^\circ\text{C}$ (3.2.6) incuberen. De subculturen op zuiverheid controleren.

De oorspronkelijke roodbruine kolonies aan een oxidasetest onderwerpen.

Oxidasetest

De oxidase test wordt uitgevoerd aan de hand van een oxidase reagens (3.1.5) volgens specificaties vermeld in de bijsluiter. Een oxidase positieve reactie wordt veroorzaakt door het enzyme cytochroom oxidase dat inwerkt op het N,N-dimethyl-p-fenyleendiamine, met de vorming van indofenolblauw. Het reagens wordt op een goed geïsoleerde kolonie van een nutriënt plaat getest en na een vastomschreven tijd afgelezen. Indien geen kleurverandering optreedt, leest men nog eens af na een langere tijdsperiode.

Pseudomonas zijn oxidase positief en vormen een blauwe verkleuring. Als negatieve controle wordt bijvoorbeeld een *E.coli* cultuur (3.1.9) getest.

King's B medium

De oxidase positieve roodbruine culturen enten in een King's B medium (3.1.2) en 24 uur (tot 5 dagen) incuberen bij $37\pm 1^{\circ}\text{C}$ (3.2.6). De groei onder UV licht (3.2.15) bekijken en de aanwezigheid van fluorescentie noteren.

De reactie is positief wanneer fluorescentie binnen de 5 dagen voorkomt.

Acetamide bouillon

Een tube acetamide bouillon (3.1.3) inoculeren van een kolonie uit elke plaat nutriënt agar en gedurende 22 ± 2 uur bij $37\pm 1^{\circ}\text{C}$ (3.2.6) incuberen. Aan de hand van een automatische pipet en wegwerptips (3.2.12) nadien 1 à 2 druppels Nessler reagens (3.1.6) toevoegen en de tubes op ammoniak vorming onderzoeken door het waarnemen van een kleuromslag variërend van geel tot siennarood afhankelijk van de concentratie.

3.3.4 Telling

Al de bevestigde *Pseudomonas aeruginosa* kolonies tellen die pyocyanine produceren (blauw/groen pigment) of die een oxidase positief zijn en fluoresceren onder UV licht en in staat zijn om ammoniak te produceren uit acetamide.

Opmerking: kolonies die fluoresceren op het oorspronkelijk PCN membraan zijn steeds oxidase positief en dienen dus hiervoor niet te worden getest.

Indien geen blauw/groene kolonies of geen positief bevestigde kolonies aanwezig zijn, zijn geen *Pseudomonas* in het monster aanwezig.

3.4 Weergave van de resultaten

- De kve *Pseudomonas aeruginosa* waarden per 250 ml (mineraal water, flessenwater, bronwater) of 100 ml watermonster bepalen, rekening houdend met de verhouding uitgevoerde bevestigingstesten.
- Bij verdunningen wordt het aantal getelde *Pseudomonas aeruginosa* (waarde tussen 10-100 kolonies) vermenigvuldigd met de overeenstemmende verdunningsfactor.
- Indien geen kolonies aanwezig zijn op platen geïncubeerd met een onverdund monster, wordt het resultaat als <1 kve / 100 of 250 ml vermeld.
- Indien meer dan 100 kolonies op de geïnculeerde schalen met de grootste verdunning 10^{-x} voorkomen, wordt het resultaat als benaderend vermeld (geschat aantal $>100 \cdot 10^x$ kve/gefilt. volume).

3.5 *Rapport*

Vermelding in het rapport van:

- de identificatie van het monster, en alle gegevens over de monsternamen
- de verwijzing naar de gebruikte methode
- het resultaat
- bijzondere opmerkingen

3.6 *Kwaliteitsborging*

3.6.1 Eerstelijnscontrole

De steriliteit van de analysemethode wordt getest door eerstelijns. Een blanco controle wordt bij elke analysepakket uitgevoerd. Een volume van 100 of 250 ml steriel water wordt gefiltreerd en de filter op een PCN plaat aangebracht, en gelijktijdig de analyses geïncubeerd. Een positieve controle wordt per lot analysemedia ingezet. Hiervoor wordt een controlemonster beënt met een *Pseudomonas* referentiestam (reincultuur van *Pseudomonas aeruginosa* (3.1.9)).

De resultaten van de positieve en negatieve controlemonsters worden genoteerd.

Indien de resultaten van de positieve controlemonsters niet binnen de vooropgestelde waarden vallen, of de blancocontrole een positief resultaat geeft (>1 kve presumptieve *Pseudomonas* per 100/250 ml) wordt de proef als niet betrouwbaar beschouwd. De test wordt dan opnieuw uitgevoerd. Dit ook indien onjuiste verdunningen zijn ingezet.

De analyseverantwoordelijke volgt de test op en beslist over de geldigheid van de resultaten.

3.6.2 Derdelijnscontrole

Deelname aan ringtesten georganiseerd door een gecertificeerde instantie.

3.6.3 Validatie

Validatie van de analysemethode op verschillende matrices: herhaalbaarheid, reproduceerbaarheid en meetonzekerheid testen. De juistheid afleiden uit ringtestresultaten.

4 **Milieu en veiligheid**

Alle manipulaties worden uitgevoerd in een veiligheidskabinet (3.2.8) volgens de bacteriën klasse II werk- en veiligheidsinstructies.

Elk werkoppervlak wordt voor en na gebruik ontsmet met een geschikt ontsmettingsmiddel (3.1.8).

Na het waarnemen van de resultaten en het naleven van de bewaartermijn worden de resterende monsters en suspensies en het besmette materiaal behandeld en afgevoerd volgens de klasse II instructies. Voor het omgaan met gevaarlijke producten dienen eveneens de nodige veiligheidsinstructies nageleefd te worden.

5 **Aanverwante documenten en referenties**

ISO 16266 (2006) Water quality -- Detection and enumeration of *Pseudomonas aeruginosa* -- Method by membrane filtration

ISO 8199 (2005) Water quality - General guide to the enumeration of micro-organisms by

culture

ISO/FDIS 19458 (2006) Water quality – sampling – General guide for sampling, transport, preservation and handling of samples for microbiological analysis

EN 12780 (05/2002) Water quality - Detection and enumeration of *Pseudomonas aeruginosa* by membrane filtration

ISO 8360-2 (1988) Water quality - Detection and enumeration of *Pseudomonas aeruginosa* part two: Membrane filtration method